

UNIVERSITAT DE BARCELONA

FACULTAT DE PSICOLOGIA

Màster Oficial en Mediació de Conflictes

**UNA PROPOSTA D'INTERVENCIÓ
SOCIAL CONTRA EL RACISME A VERSIU
MITJANÇANT LA MEDIACIÓ CIRCULAR-
NARRATIVA**

Aleix Masramon Cruzate

Tutor: Esteve Espelt Granes, Àrea de Psicologia Social

Modalitat A: Projecte d'intervenció social

Curs acadèmic: 2017 – 2018

Barcelona, juny del 2018

Resum i paraules clau

Els models d'intervenció per tal de superar el racisme s'han centrat en combatre el racisme manifest. El propòsit del treball plantejat és generar un nou marc per tal de crear una intervenció que consisteixi en reduir el racisme aversiu o latent. Aquest marc idoni es durà a terme mitjançant la intersecció entre el model de Mediació Circular-Narratiu i la Teoria de l'Elaboració del conflicte, prenent certes premisses de la Teoria de les Minories Actives.

La proposta d'intervenció tindrà com a població diana estudiants de 2n de Batxillerat que es perceben a ells mateixos com no racistes (la majoria), ubicats a les escoles del Besòs. Els diferents participants duran a terme una activitat compresa en sis fases: la primera, el plantejament d'una denúncia; la segona, una dinàmica grupal de rols reveladora del conflicte existent i conversa generativa; la tercera, conscienciació del racisme aversiu latent i tractament d'aquest mitjançant el model circular-narratiu; la quarta, superació d'aquest a partir del conflicte socio-moral que genera la conducta; la cinquena, la valoració de l'activitat mitjançant la positivització de la narrativa; i sisena, la necessitat de la recerca d'un nou marc conceptual i d'un concepte constructiu i antagònic a "racisme". Així doncs, quan el subjecte vegi despertat el seu racisme latent i prengui consciència d'aquest, degut al conflicte socio-moral generat per la influència de la minoria discriminada, podrà canviar les dinàmiques discriminatòries i racistes.

Paraules clau: teoria de l'elaboració del conflicte, mediació circular-narrativa, racisme aversiu, conflicte i intervenció social

Índex

1. Introducció.....	1
2. Marc teòric.....	3
3. Estat de la qüestió.....	6
4. Mètode	8
5. Disseny d'intervenció	10
5.1 Objectius.....	11
5.2 Fonaments.....	12
5.3 Destinatari.....	13
5.4 Metodologia de la intervenció.....	14
5.5 Temporalització	15
5.6 Recursos.....	16
5.7 Descripció de l'activitat.....	17
5.8 Proposta d'avaluació.....	27
6. Conclusions, propostes i alternatives futures	29
7. Bibliografia	30
ANNEXOS.....	34

1. Introducció

El racisme en les societats contemporànies ha patit un procés de mutació, atès que les conductes i actituds racistes són poc visibles i es realitzen de forma discreta i implícita. Aquest tipus de racisme ha pres el nom de “racisme aversiu” (Dovidio i Gaertner, 1986) o “racisme latent” (Mugny i Pérez, 1985). Ubicar al centre del debat aquest racisme latent és el que m’ha motivat a realitzar el present treball. Així doncs, la intenció, d’aquest, és aconseguir trobar una proposta d’intervenció per tractar el racisme aversiu, entenent que aquest és bàsic per nodrir de racisme la societat on vivim i per mantenir l’exclusió social de determinades minories. A més, aquest objecte d’estudi ha estat oblidat per programes d’intervenció precedents. Partint de la premissa del marc teòric proposat per la teoria de les minories actives de Moscovici (1979): que entén que un grup social minoritari té un paper rellevant en la solució d’un problema sempre i quan aquesta minoria sigui actuada i denunciada, i la teoria de l’Elaboració del conflicte de Pérez i Mugny (1985): que entén que el conflicte moral que es genera en el moment que persones que es perceben a si mateixes com a no racistes puguin admetre que tenen conductes racistes acaba generant un canvi en les conductes d’aquestes persones, s’elaborarà el treball, interseccionant-lo amb el model de Sara Cobb de gestió del conflicte (Model Circular-Narratiu). La reducció del racisme passa per l’essencial canvi d’actitud, que és degut al fet que ser racista no està socialment acceptat. Aquesta no acceptació vinculada a la comunicació proposada pel model de gestió alternativa de conflictes de la mediació circular-narrativa de Sara Cobb i Rifkin (1991), que proposa un canvi de narrativa mitjançant la perspectiva sistèmica; justificarà la intervenció social posterior.

Com a persones, formem part de col·lectius i aquest fet, sumat a la territorialització de les regions implica que existeixen diferents cultures i identitats al món. El procés de globalització neoliberal “mostra fenòmens de creixent interdependència, a la vegada un desequilibri mundial, i exhibeix un increment de les societats multiculturals juntament amb una accentuació dels conflictes lligats a la diversitat cultural o que prenen a aquesta com a pretext. Dins del marc nacional, el que és possible és la recerca de la igualtat en la diversitat, o bé reforçar o impedir el xoc entre les diferències.” (Bilbeny, 2002). Aquesta interdependència genera l’existència de diferents identitats en esferes compartides. La falta de gestió d’aquests aspectes i l’inconsistent posicionament dels dissenys dels projectes d’intervenció per superar el racisme han suposat greus problemes. El projecte d’intervenció busca diferents metes.

L'objectiu general seria:

- La reducció del racisme aversiu, mitjançant la presa de consciència de les actituds o conductes que podem tenir.
- El model circular narratiu generarà la presa de consciència i conseqüentment ajudarà a la millora de la relació entre persones de diferents cultures en l'espai on es durà a terme la intervenció.

I els objectius específics serien:

- La conscienciació de conductes racistes existents per part de persones que consideren que no en tenen, ja que no podem treballar les conductes racistes si no se'n pren consciència que en tenim. Aquesta conscienciació passa per la diferenciació entre el racisme manifest i el racisme aversiu.
- La no demonització d'aquell qui té conductes racistes involuntàries i se'n dóna compte volent canviar-les.
- La valoració de com superar els les actituds o pràctiques racistes que teníem invisibilitzades.
- La necessitat de cercar un concepte constructiu i antagònic a racisme que compleixi un requisit: la positivització del llenguatge.

La teoria de la Hipòtesis del Contacte d'Allport (1954) ha estat el referent teòric per dur a terme projectes d'intervenció per gestionar el racisme. Vist en perspectiva, aquestes intervencions no han tingut els resultats esperats, és a dir, el seu impacte ha estat menor del desitjat. Aquestes teories han ignorat que el racisme s'alimenta bàsicament de les conductes de discriminació involuntària, l'anomenat "racisme latent" (Mugny i Pérez, 1985) o "racisme aversiu" (Dovidio i Gaertner, 1986); centrant-se així doncs, amb el racisme més palpable i manifest. Aquest treball doncs, pretén revertir aquesta tendència homogeneïtzada en les polítiques d'intervenció de superació del racisme, a partir de la intenció de treballar, mitjançant el circular-narratiu, el trasllat de les conductes discriminatòries de l'inconscient al conscient, per tal que les persones prenguin consciència de les seves conductes racistes i seguidament tractar el conflicte socio-moral que se'ns genera amb el fet de veure que adoptem conductes racistes. La canalització d'aquest canvi es realitzarà mitjançant la mediació circular-narrativa.

Així doncs, vull fer palès que malgrat la gran majoria de gent considera que no és racista, tenim conductes racistes que generen problemes en la possibilitat d'integració entre cultures diverses.

Per tant, la proposta d'intervenció social disposarà de diferents apartats. El primer serà el *Marc Teòric*, en el qual es farà una revisió teòrica de les teories que sustentaran el projecte d'intervenció social, juntament a la revisió teòrica del racisme aversiu que generarà la determinació d'utilitzar el marc teòric plantejat per emprendre la proposta d'intervenció. El segon serà *l'Estat de l'Art* que mostrarà, com s'han gestionat les qüestions en relació a la superació del racisme al barri del Besòs-Maresme del districte de Sant Martí de Barcelona. El tercer serà el *Mètode*, és rellevant mencionar que es durà a terme un estudi exploratori amb una metodologia selectiva, degut al grau de control intern del programa. El quart serà el propi *Disseny d'Intervenció*, és aquí on es notaran els trets diferencials que denoten els aspectes innovadors del programa d'intervenció. En aquest apartat es mostrarà el disseny de l'activitat que es vol dur a terme i, de forma detallada, les diferents fases d'aquest. En l'apartat del projecte d'intervenció també trobarem el disseny de l'avaluació del programa. Aquest és l'apartat d'elaboració pròpia que serà el cos del treball, on es plantejarà la intervenció en qüestió. Per últim, les *Conclusions* que justificaran el programa en sí, les seves implicacions i les aportacions dutes a terme.

2. Marc teòric

El conflicte ha estat estudiat al llarg dels anys, trobem diferents òptiques que l'analitzen i teoritzen sobre què és i a què es deu. Les diferents narratives d'anàlisi del conflicte divergeixen en varis aspectes; tot i que el que sembla ser indiscutible és que el conflicte és inherent en el comportament de l'ésser humà (Carnero, 2012). Aquesta relació inseparable entre persones i conflictes genera l'obligatorietat de la gestió del conflicte per evitar situacions no desitjades.

Vicenç Fises en el seu llibre *Cultura de pau i gestió de conflictes* comenta que quan arribem a processos que ens apropen o ens allunyen de la pau, en definitiva, estem posant en l'eix central el conflicte, que en abstracte, hi surten diferents ramificacions que poden ser positives, si porten llavors de pau, o negatives quan porten llavors d'odi i destrucció". (Fises, 1998:17). D'aquesta forma i prenen el conflicte portador de "llavors de pau", si assumim el que comentàvem prèviament que el conflicte és connatural a les relacions humanes, entenem que "el conflicte pot ser una palanca de transformació social, ja que tot i que la diferència comporta contrastos i, per tant, disputes i conflictes, considerem la diversitat i la diferència un valor positiu i d'enriquiment mutu". (Caireta i

Barbeiro, 2005). Justament, no volem renunciar a aquesta particularitat i entenem que aquest enriquiment mutu passa per, “no solament fer menys visible la distinció grupal o categorial (*descategorizació*), sinó que tractem de crear identitats compartides (*recategorizació*) que puguin substituir o reemplaçar l’anterior (o coexistir amb ella)” (Brändle i Cárdbaba, 2013).

En línia amb el que comentàvem anteriorment i per recategoritzar la nostra societat, considerem que el racisme és un monstre que cal combatre. De fet, la reducció del conflicte intergrupal és exageradament necessari. “En particular, tot i que la hipòtesi del contacte (Allport, 1954; Williams, 1947) identifica a un nombre necessari i facilitador de condicions de contacte intergrupal per reduir el conflicte, la realitat sovint és que aquestes condicions són difícils d’introduir en situacions de contacte en l’actualitat” (Gaertner et al., 2000). El treball realitzat justament mostra la dificultat de la hipòtesi del contacte, aquestes condicions són difícils d’introduir en situacions de contacte en l’actualitat, perquè en el cas del racisme aversiu, les persones són incapaces de reconèixer que existeix conflicte, per tant, les conductes estan invisibilitzades.

En el cas del racisme, la seva reproducció és múltiple i amb això la seva dificultat: racisme aversiu i racisme manifest. El racisme aversiu és una forma de racisme que, a diferència del racisme tradicional o manifest, opera inconscientment d’una manera indirecta i subtil. La gent que té conductes racistes aversives es veuen a elles mateixes com a no perjudicades pel factor, però, al mateix temps, tenen prejudicis negatius de certs sectors de la seva comunitat (grups minoritaris). El racisme aversiu va estar teoritzat per caracteritzar les actituds dels liberal-demòcrates dels Estats Units, envers la població negra. En l’inici trobem que el racisme aversiu segueix els principis de les actituds dels membres dels grups dominants envers la minories, i actualment, s’ha estès en països força desenvolupats com a democràcies liberals i amb forts valors igualitaris i de llibertat (Psychology Research and Reference, 2005). D’aquesta forma, el racisme aversiu es desenvolupa en aquells països que són democràcies liberals, per tant, el racisme aversiu té la capacitat de reproduir-se en ambients on el racisme tradicional o manifest no està ben vist. Dovidio i Gaertner (1986) en el llibre de *La forma aversiva del racisme*, en el capítol “Prejudici, discriminació i racisme”, expliquen com actua el racisme: “La pulsio o el desig inacceptable pel jo (instància encarregada d’indicar el que és bo i el que és dolent per a cada individu) es reprimit i guardat en l’inconscient, però la força d’aquesta pulsio és tal

que lluita per trobar satisfacció, aconseguint, en fer-se conscient de forma disfressada i substitutiva” (Dovidio i Gaertner, 1986).

D’aquesta forma un pensament que socialment no està acceptat, com és el fet de ser racista; s’acaba reproduint amb una latència del racisme que es manifesta mitjançant conductes implícites.

La intervenció

El projecte d’intervenció es sustenta bàsicament en el model circular-narratiu de Sara Cobb i Marine Suares i la teoria de l’Elaboració del conflicte de Pérez i Mugny, juntament amb la premissa establerta per la teoria de les Minories Actives de Moscovici, en que es contempla la capacitat d’influència que té una minoria activa i actuadora.

“Sentir, pensar i fer són tres característiques de l’ésser humà, on s’afegeix una altra: construcció i narració d’històries. Per aquest motiu el mediador dirigeix la seva actuació en la construcció de noves narratives que desestabilitzen les històries que no deixen créixer a les persones i a la vegada possibilita la construcció de noves històries on el protagonisme recau en la persona i no en el context” (Munuera, 2007). Aquest és l’enfocament particular de la mediació circular-narrativa. Així doncs, el que pretén aquest model de mediació és treballar sobre la construcció de la realitat mitjançant narratives. Sara Cobb (2016) en el seu darrer llibre *Hablando de violencia* comenta que existeix un interès creixent en la “narració de relats” per resoldre conflictes. L’autora ens presenta aquesta narració de relats com una dinàmica on les persones comparteixen els relats de les seves experiències. “Parent’s Circle, un grup de pares israelians i palestins que van perdre els seus fills en el conflicte de l’Orient Mitjà, és un exemple d’aquesta activitat. Aquesta “narració de relats pren una enorme importància per gran part del treball sobre la reconciliació. Com que tots tenim un relat, permet un abordatge simètric, si no neutral, de la resolució de conflictes. Aprofitant que sovint es tracten de relats emotius sobre el sofriment, un abordatge de la narració de relats és una manera respectuosa d’honar als parlants i ressaltar l’efecte emotiu i personal del conflicte en les persones reals.” (Cobb, 2016:269)

Pel que fa a la teoria de l’elaboració del conflicte, també coneguda com conflicte sociocognitiu (CSC), es produeix perquè, davant un problema, dos subjectes presenten models o respostes contradictòries de resolució segons les quals impliquen una presa de

consciència de maneres de pensar diferents; tals contradiccions es manifesten socialment. “Els resultats aconseguits demostren que el conflicte sociocognitiu permeti al subjecte prendre consciència que existeixen respostes diferents a la teva; per tant, és possible l’elaboració d’una resposta cognitiva nova mentre estigui involucrada en una activitat que la vincula en una relació social amb l’altre subjecte” (Peralta, 2010).

Venim a dir que quan la persona en qüestió s’adoni de les actituds racistes involuntàries que tenia, podrà començar a treballar sobre com canviar-les.

3. Estat de la qüestió

L’organització SOS Racisme defineix racisme com “qualsevol forma d’exclusió, segregació, discriminació o agressió a les persones per motiu del seu origen ètnic o nacional, pel color de la pell, per creences religioses, pràctiques culturals o de qualsevol altra mena. No és només una ideologia: és una pràctica sistemàtica i rutinària que es fa necessària per mantenir una estructura de poder basada en l’hegemonia cultural occidental. Es manifesta en les relacions institucionals i en les relacions quotidianes. Es produeix i reproduïx constantment. Pot manifestar-se de forma explícita en el llenguatge racialitzant o de forma tàcita. És estructural, amb arrels profundes en un passat d’esclavitud, espoli, usurpació, dominació i explotació en el context de la modernitat colonial.”

Aquest fet té unes conseqüències en tant a l’acceptació social. Ser racista entra en contradicció amb els principis il·lustrats de les democràcies liberals que aquesta Europa tan ha predicat, que són la llibertat i la igualtat i fraternitat.

A la vegada SOS Racisme defineix antirracisme com “una estratègia per a la construcció de nous paradigmes socials lliures del racisme imperant. Com a estratègia d’acció, l’antirracisme no es pot concebre sense la participació i el protagonisme de les persones racialitzades en tot el procés” (des de la definició de la seva pròpia problemàtica fins a la cerca de solucions i horitzons possibles).

Segons Reina, Valero i Altaba (2001), la mediació “és una alternativa de resolució de conflictes en que el mediador posa les parts en relació i procura que els llenguatges i les compatibilitats siguin les màximes i les incompatibilitats les mínimes. El model que planteja Sara Cobb i Marine Suares és la mediació circular-narrativa. Aquest tipus d’intervenció ajuda a resoldre des d’una nova narrativa els conflictes i a la vegada genera

el naixement d'una nova forma d'entendre el conflicte, tot canviant els paràmetres de les persones implicades. Així doncs, generar una identitat compartida és una forma de treballar la mediació circular-narrativa en el cas intercultural. En la mediació circular-narrativa la “narrativa dels relats” (Cobb, 2016) és clau per conciliar les parts.

Mediació en el barri del Besòs-Maresme

En el barri del Besòs-Maresme s'han realitzat algun projecte de mediació comunitària. De fet en el Pla Estratègic del 2017 es va contemplar la intervenció de mediació a la Via Trajana i l'impuls de la Taula de Cultura com a element cohesionador. En aquest sentit es van utilitzar elements de la cultura de la mediació per tal d'establir una remodelació en l'Espai Via Trajana, amb la intenció de crear un barri que fos de la gent. D'altra banda el Pla Estratègic també ha apostat per la mediació mitjançant la contractació de mediadors comunitaris.

En el barri també trobem el Servei de Prevenció i Convivència del Besòs-Maresme. Aquest servei està dividit en dues branques, una que tracta el conflicte i la gestió de l'espai públic i l'altre les comunitats de veïns. Aquest servei doncs, és el que s'encarrega de gestionar possibles conflictes relatius al barri en les dues dimensions comentades: espai públic i comunitats. De la mateixa manera, el servei també té línies d'actuació proactives dinamitzant el barri i recollint les demandes d'acció dels seus ciutadans impulsant la cultura de la mediació.

Projectes d'intervenció per superar el racisme

Al barri trobem que s'hi ha fet diferents projectes d'intervenció social per tal de gestionar les desavinences que genera la diversitat cultural. En aquest sentit, afirmariem que els projectes realitzats sempre han estat emmarcats dins de combatre el racisme manifest. És molt complicat, doncs, canviar les persones que s'autoanomenen racistes i accepten ser-ho sense remordiments, ja que el fet de ser racista forma part de la seva identitat. El que pretén el següent treball és combatre aquelles conductes invisibilitzades que formen part del racisme aversiu o latent, mitjançant la presa de consciència d'aquestes actituds i conductes.

En el barri s'hi ha dut a terme altres activitats en contra del racisme. Concretament el Centre Cívic del Besòs, en aquest sentit, ha estat força actiu, ha empès activitats com “Reivindica't”, o bé, “Besòs-Maresme contra el Racisme”, “Nits de Ramadà”, “Marca-li un gol al racisme”, etc.

Concretament el programa *Reivindica't i Besòs-Maresme contra el Racisme*”, pretenien apoderar i revaloritzar els valors d’altres cultures diferents a la cultura dominant mitjançant el coneixement i reconeixement d’aquestes per part del seu propi col·lectiu i davant d’altres col·lectius. Aquestes activitats emfatitzaven, doncs, el reconeixement, per part de les cultures ja establertes, com actors vàlids els diferents col·lectius migrats.

Nits de Ramadà és una proposta impulsada des de l’Estiu és Teu, on la comunitat musulmana del barri realitza un àpat comunitari amb la resta de comunitats de veïns per trencar el dejuni en comunitat. Aquesta festa respon al que és conegut com l’*Iftar*, sopar nocturn realitzat al llarg del mes islàmic del Ramadà de forma comunitària. El sopar és realitza just després del maghrib (posta de sol), el primer aliment que es pren per trencar el dejuni és un dàtil. Enguany es realitza al mateix Centre Cívic del barri.

Marca-li un gol al racisme s’ha realitzat enguany i va consistir en un partit antiracista. Es va realitzar al camp de la Besonense, on es vinculava la temàtica del futbol amb la lluita contra el racisme. A part de la dinàmica del torneig realitzat, hi havia tallers pels més petits i es regalaven samarretes de la nova cooperativa de venedors ambulants *Top Manta*.

Totes aquestes activitats busquen la trobada entre les diferents persones del barri, més que activitats aprofunditzadores en contra del racisme, el que pretenen és que les diferents persones es trobin i elles mateixes destrueixin el prejudici que tenien uns dels altres.

4. Mètode

En el programa d’intervenció social utilitzarem metodologia selectiva entenent que el grau de control intern serà mitjà. Així doncs, l’estudi serà nomotètic i, per exemple, les respostes a les enquestes i a l’entrevista estaran bastant conduïdes per part de l’interventor. De la mateixa manera és rellevant mencionar que l’estudi a realitzar serà exploratori, ja que, els resultats no seran generalitzables perquè la mostra no s’haurà obtingut a l’atzar; tot i així la sustentació de la investigació realitzada constarà en el marc teòric.

D’aquesta forma, en tant al mètode, el treball primerament recollirà la demanda de gestionar el racisme aversiu. Aquesta demanda estarà introduïda gràcies al recull

d'informació i, sobre tot, a l'entrevista realitzada a la portaveu de SOS Racisme, Alba Cuevas (vinculada a l'[annex IV](#)).

Per tant, recollirem informació pel contingut teòric mitjançant l'entrevista amb l'Alba Cuevas ([annex IV](#)). Gràcies a l'entrevista amb l'Alba Cuevas es valorarà l'empenta, la necessitat i la idoneïtat del programa d'intervenció, malgrat no haver realitzat la recollida de dades (enquestes i entrevistes).

Aquestes enquestes, vinculades a l'[annex I](#), orientaran on estan els conflictes i en quin grau es percep el racisme en aquest col·lectiu, a la vegada també es detectarà el grau de conscienciació d'aquest i fins a quin punt s'accepta que la majoria de persones tenim actituds i conductes racistes. Hem de tenir en compte que aquestes enquestes estaran absolutament direccionades, en aquest sentit, les enquestes perseguiran l'objectiu de demostrar l'existència de conductes racistes inconscients en els subjectes que es defineixen com a igualitaris o que es perceben a ells mateixos com a no racistes. Per aquest motiu és rellevant evitar preguntes com podrien ser : *Et consideres racista?* o bé, *En una escala de l'1 al 10, on 1 és gens racista i 10 és molt racista; on t'ubicaries?*. Aquestes preguntes estan condicionades, ja que, ser racista no està socialment acceptat i per tant, tan sols un grup molt reduït de gent s'hi considera. En aquesta línia les preguntes de les enquestes han de ser molt més subtils i menys directes. També es plantejarà una proposta d'entrevista a realitzar per la professora o professor dels alumnes que són usuaris de la intervenció.

En les entrevistes al professorat ([annex II](#)), els objectius bàsics seran refutar que les respostes de les enquestes quadrin amb la perspectiva que té el tutor del centre respecte **a)** com es gestiona la diversitat cultural i per tant el racisme dins de l'aula, **b)** fins a quin punt l'alumnat percep que malgrat no voler-ho es desenvolupen tics racistes, i **c)** si els tics racistes es pretenen combatre. L'entrevista en qüestió dóna per suposat que la concepció de racisme o el fet de ser racista és una categoria pejorativa i mal vista en el sí de la comunitat amb la que estem treballant. L'entrevista quedarà vinculada a l'[annex II](#).

Per analitzar quin tipus de racisme té el col·lectiu usuari de la nostra intervenció ens centrarem amb l'instrument elaborat per Pettigrew i Meertens (1995). Aquest instrument consisteix en fer una distinció entre el prejudici manifest i el prejudici subtil. Així doncs, ambdós autors elaboren una escala del prejudici manifest i modern que permet detectar en quina situació es troba la persona enquestada. D'aquesta manera en funció del

punt de cohort obtingut trobem que els subjectes es poden classificar de quatre formes diferents: igualitaristes (baix tan en prejudici manifest com en subtil), fanàtics (alt tan en prejudici manifest com en subtil), subtils (baix en prejudici manifest i alt en prejudici subtil) i error (s'obliden les dades perquè són persones incongruents amb la seva resposta, alta en prejudici manifest i baix en prejudici subtil).

Frías-Navarro (2015) duu a terme una modificació a l'escala elaborada per Meertens i Pettigrew que ens interessa pel projecte que elaborarem. A l'annex inserim el qüestionari o les escales, on l'enquestat ha de respondre en una escala tipus Likert de sis intervals (*de Total desacord a total acord*).

A continuació, es procedirà al projecte d'intervenció, àmpliament detallat en l'apartat 5 del nostre treball. I finalment, tindrem l'avaluació del projecte d'intervenció que serà novament la utilització del qüestionari per saber fins a quin punt el projecte d'intervenció ha tingut algun efecte. Valorant l'efectivitat, ens centrarem en els aspectes positius per saber el grau d'eficàcia del projecte. També serà pertinent la realització d'una avaluació del procés per saber els punts dèbils i els punts forts del projecte.

*És rellevant informar al lector del present treball és una prova pilot, on les entrevistes i les enquestes es realitzarien per començar la intervenció. En el present treball tan sols trobem les plantilles i els diferents models tan d'enquestes com d'entrevistes, exceptuant l'entrevista amb Alba Cuevas que era rellevant per valorar fins a quin punt les consideracions per intervenir davant racisme aversiu eren apropiades.

5. Disseny d'intervenció

És realitzarà una jornada d'intervenció compresa en un dia sencer. Com bé comentarem en l'apartat de *Temporalització*, la jornada es realitza en un dia sencer, entenent que és una prova pilot per tal de realitzar futures intervencions. Així doncs, el que es proposa en aquest treball concentra les diferents activitats en un sol dia. Es plantegen activitats innovadores per tal de fer front al racisme aversiu. D'aquesta forma la intervenció és una prova que pretén donar noves eines per gestionar el conflicte. Des de la realització del treball es té en compte que el racisme aversiu és un fenomen arrelat en la nostra societat i que en un dia no s'esperen resultats absolutament efectius. Ara bé, és cert que per realitzar una intervenció per combatre el racisme aversiu es necessita la realització de petites proves pilot per tal de donar forma a una intervenció a nivell més completa. Així

doncs, aquest treball pretén ésser punta de llança en la construcció d'aquesta futura intervenció.

Aquest taller en qüestió tindrà diferents fases. Aquestes fases és descriuran a continuació i s'hi explicaran les diferents activitats dutes a terme dins de cada una d'elles. Recordem que les fases es descriuen per ordre cronològic. El gruix de la intervenció es trobarà en la conversació generativa, on “mitjançant la indagació generativa s'entaularan diàlegs per facilitar possibilitats d'innovació utilitzant la conversació i l'aprenentatge com a mitjans per la coordinació d'accions alternatives” (Fried Schnitman, 2010). Així doncs, és important la indagació en aquestes converses generatives per tal de desenvolupar de forma circular i tractar les diferents narratives. Trobem que les persones “adquireixen coneixements a partir del diàleg” (Fried Schnitman, 2010), així doncs, aquest és bàsic en qualsevol procés de reflexió.

Primerament comentarem els diferents objectius que persegueix la intervenció en qüestió, amb què en fonamenta, a qui va dirigit, quina metodologia tindrà, la temporalització del dia que es realitzarà l'activitat, els recursos utilitzats, el desenvolupament de l'activitat en sí, les implicacions, i finalment, una proposta d'avaluació del projecte d'intervenció.

5.1 Objectius

La falta de gestió d'aspectes relacionats amb conductes discriminatòries aversives per raons de raça i la insistència de la majoria de les intervencions en centrar-se en el racisme tradicional, m'han motivat a dur a terme aquest present treball, centrant-me en el tracte de les manifestacions més subtils del racisme.

En tant a *objectius generals*:

1. La reducció del racisme aversiu, mitjançant la presa de consciència de les actituds o conductes que podem tenir.
2. El model circular narratiu generarà la presa de consciència i consegüentment ajudarà a la millora de la relació entre persones de diferents cultures en l'espai on es durà a terme la intervenció.

I en tant als *objectius específics*:

1. La conscienciació de conductes racistes existents per part de persones que consideren que no en tenen, ja que no podem treballar les conductes racistes si no se'n pren

consciència que en tenim. Aquesta conscienciació passa per la diferenciació entre el racisme manifest i el racisme aversiu.

2. La no demonització d'aquell qui té conductes racistes involuntàries i se'n dona compte volent canviar-les.
3. La valoració de com superar els les actituds o pràctiques racistes que teníem invisibilitzades.
4. La necessitat de cercar un concepte constructiu i antagònic a racisme que compleixi un requisit: la positivització del llenguatge.

5.2 Fonaments

El treball sorgeix de la necessitat de canviar la lògica d'actuació per combatre el racisme. Els processos discriminatoris per motiu de color de pell es reproduïxen mitjançant el racisme manifest i el racisme aversiu. Trobem que el racisme manifest queda visibilitzat i forma part de conductes *a priori* condemnades per gran part de la societat. En canvi, el racisme aversiu és propi de les societats contemporànies i és aquell racisme invisibilitzat que passa desapercebut i alimenta la reproducció del racisme. El fet que sigui menys tangible atribueix un grau d'acceptació a aquesta conducta un tant perillós.

Troblem que en altres àmbits, s'ha analitzat el fenomen teòric que estem comentant. La reproducció de certes conductes podrà ser de forma aversiva o de forma manifesta. En el cas de l'homofòbia, en els darrers temps, s'ha considerat que "segueix existint però la seva manifestació ha canviat. La manifestació de les actituds homofòbiques s'ha transformat cap a formes modernes de rebuig, podríem dir que ens trobem davant d'una manifestació d'homofòbia aversiva similar al racisme aversiu, simbòlic, modern o prejudici subtil" (Gaertner y Dovidio, 1986; McConahay, 1986; Pettigrew y Meertens, 1995; Sears, 1988)". D'aquesta forma, tal com subjecten els autors, el racisme aversiu és propi dels temps actuals i és la rèmor de no haver superat les conductes racistes agressives, malgrat fer un gran avenç en el sentit de distanciar el racisme manifest de les conductes normalitzades.

"Tot i que no es desitgi semblar racista, el racisme surt a la llum en situacions de conflicte, quan els mecanismes de censura són baixos: en l'insult, en situacions violentes o en bromes i acudits" (Calligros, 1993). D'aquesta forma en general no s'accepta ser racista, ja que no està acceptat socialment. Degut a la paradoxa que genera considerar-se

demòcrata i racista a la vegada.. Així doncs, les persones que desenvolupen actituds i conductes racistes no ho reconeixen. Entenent que el pas previ per gestionar un conflicte és reconèixer-lo que el tens, és absolutament necessari el reconeixement de conductes racistes, com a pas previ per poder gestionar-ho. En aquesta línia en el treball utilitzem la mediació circular narrativa per tal de gestionar el conflicte. La mediació circular-narrativa, entre altres coses pretén “garantir que la dialèctica de les persones creï estructures dissipatives, que impliquin la possibilitat de crear alternatives que possiblement no hagin pogut ni tan sols ser previstes, i a partir d’aquestes aconseguir nous ordres (Suarez, 1996:62). Així doncs, sortir de l’ordre de no acceptació de la conducta racista, passar pel reconeixement i acabar obrint el pensament a nous ordres, seria la sistematització del què hauríem de fer per abordar aquests temes. “La narració de relats” (Cobb, 2016) obra la porta a la construcció d’escenaris desitjats, assumint que “les narratives representen la realitat, on les parts tenen la capacitat d’escriure i reescriure part dels seus propis guions”(Monk i Winslade, 2000); és a dir, canviar la realitat.

5.3 Destinataris

Els usuaris del programa d’intervenció són tots els alumnes de 2n de Batxillerat dels instituts del barri del Besòs del districte de Sant Martí. En aquest sentit, hem seleccionat aquesta edat perquè aquest col·lectiu de persones, es troben en l’etapa de la post-adolescència i per tant disposen d’un grau de maduresa i reflexió relativament alt, molt pròxim a l’edat adulta. Les seves conviccions en tant a valors socials i polítics s’estan vestint i prenent forma. És en aquest moment per tant, que té sentit dur a terme un programa d’aquestes característiques. El motiu pel qual hem seleccionat aquesta àrea geogràfica és degut a l’alt índex de població estrangera resident en el barri, al voltant del 25 %, segons els indicadors socioeconòmics del Pla de Barris del Besòs-Maresme.

Aquest fet genera que la diversitat cultural és el dia a dia del barri. Per tant, entenent que com més diversitat cultural més possibilitat de xenofòbia (Herranz de Rafael, 2008), és fonamental intervenir en aquestes zones tan de forma reactiva com proactiva.

En aquest sentit, dins dels grups de discussió de les classes on es vol actuar, trobem cert bagatge cultural que genera més enriquidora la dinàmica, i per tant, graus de sensibilitats diferents.

5.4 Metodologia de la intervenció

La metodologia de la intervenció serà la realització d'una activitat, desenvolupada en el punt VII de *Descripció de l'activitat*. En aquest punt es comenta fase per fase com serà la intervenció. A continuació adjuntem una taula, on s'explica la metodologia de la intervenció fase per fase, mitjançant tres columnes: la primera, les nostres fases d'intervenció, la segona la descripció/anàlisi de la fase o a què respon la fase en qüestió, i la tercera quin tipus de fase ocupa dins les fases de la conversa generacional.

En aquest sentit, la proposta i la metodologia és original i parteix de la necessitat de generar un conflicte que malgrat és existent està invisibilitzat. Un cop el conflicte és generat, el model circular narratiu ajuda a gestionar-lo i conseqüentment a reduir les pràctiques o conductes de racisme aversiu. D'aquesta forma l'estructura de les fases s'inspira en el model plantejat per la Unitat d'Investigació de Polítiques del Treball Social (Alonso et al., 2006), però no té precedents. Així doncs, l'aportació pròpia, en tant a contingut, es troba en la posterior taula i es desenvolupa fase per fase en l'apartat de *Descripció de l'activitat*. En aquest mateix apartat, es referencien fins a quin punt altres projectes realitzats han influenciat el contingut de cada fase.

Fases intervenció	Anàlisi de fases	Fases conversa generacional
0. Fase informativa	Informativa	Desig
A. <i>Sessió I.</i> Plantejament d'una denúncia	Informativa	Desig
B. <i>Sessió II.</i> Dinàmica grupal reveladora del conflicte existent amb la conversació exploratòria i posterior conversa generativa (Trobada)	Exploratòria	Trobada
C. <i>Sessió III.</i> Conscienciació del racisme aversiu i tractament mitjançant la mediació circular-	Conversa generacional	Interpretació

narrativa (Interpretació)		
D. <i>Sessió IV</i> Superació del conflicte socio-moral que genera el fet d'assumir actituds i conductes racistes, degut a la no acceptació social del racisme	Activitat/dinàmica lúdica	Interpretació
E. <i>Sessió V</i> . Valoració activitat mitjançant la positivització del llenguatge	Compromís	Compromís
F. <i>Sessió VI</i> . Discussió: la necessitat de trobar un marc conceptual i un concepte constructiu i antagònic a racista	Compromís	Compromís

Elaboració pròpia.

Dialècticament la nostra metodologia alhora de realitzar la intervenció serà: l'accentuació de diferències, on s'augmentaran les diferències quasi fins a l'absurd per establir rebombori i generar un nou ordre que creï alternatives; la legitimació de les parts, on es reconeixerà i s'apoderarà als individus i col·lectius per tal de ser coneguts com a interlocutors vàlids segons la interpel·lació althussiana; el canvi de significats, on es deconstruiran generalitzacions per tal de co-construir realitats de forma conjunta i consensuada; i la creació de contextos, on atesos al context haurem d'entendre les relacions de poder existents i els factors estructurals que condicionen les conductes dels individus. Aquests mètodes responen al model circular-narratiu de Sara Cobb i Marine Suares, desenvolupades més endavant el l'apartat VII de *Descripció de l'activitat*.

5.5 Temporalització

El projecte té una previsió d'intervenció d'un dia. En el transcurs d'aquest dia els participants tindran estones lliures d'oci per tal de desconnectar i realitzar activitats de lleure si es degut. Trobem que, tal com està programada la jornada, hi ha dues franges de descans. La primera entre la fase III i la fase IV i la segona entre la fase IV i la fase V. La

primera franja dura tres hores i està pensada perquè els usuaris, a part de dinar, puguin fer el que desitgin. La segona franja és de trenta minuts, hi ha el descans perquè, l'activitat següent és la fase de valoració de l'activitat. Ens ha semblat interessant que els alumnes poguessin comentar entre ells tot el que ha succeït al llarg del dia en un espai informal i no dins de l'aula.

Crearem un diagrama de Gantt, vinculat a l'annex III, on quedarà explicat la temporalització de la jornada en qüestió. Hem decidit realitzar un diagrama de Gantt, entenent que aquesta eina permet una organització i planificació molt més detallada i clara. Per tant, per veure la planificació horària de la jornada observeu a l'annex III.

Volem recordar que la intervenció en qüestió és una prova pilot que pretén aportar noves eines per gestionar el conflicte. Així doncs, futures intervencions haurien de tenir en compte el feedback obtingut d'aquesta prova. Entenent que una dinàmica tan arrelada a la societat, com és el racisme aversiu, és molt difícil d'eradicar i, no se'l pot combatre en un dia. D'aquesta manera, la intervenció és una idea motor de com actuar davant les problemàtiques. Ara bé, abans de realitzar una intervenció d'aquesta dimensió es necessita una prova pilot per saber els resultats per projectar una futura intervenció. Això és el que es pretén en aquest treball.

5.6 Recursos

Recursos financers: Els recursos econòmics seran mínims. El que podria ser el gruix més important, en tant a qüestions econòmiques, seria la contractació de mediadors i el lloguer de l'espai. Ara bé, entenem que els mediadors realitzarien el servei voluntàriament o amb una remuneració mínima i el lloguer de l'espai no tindria sentit, ja que la jornada es faria en el mateix institut.

Recursos materials: Per tal de desenvolupar el projecte, necessitarem bàsicament una aula gran. Dins d'ella s'hi ha de poder realitzar una petita actuació teatral i s'hi ha de poder col·locar un cercle de cadires per realitzar la conversa. En tant a qüestions materials, hi ha d'haver tants bolígrafs, llibretes i cadires com alumnes. Els facilitadors o mediadors necessitaran un projector i una pissarra per gestionar la dinàmica d'una forma adequada.

Recursos humans: Mediadors qualificats i experts en mediació comunitària amb certa especificació en qüestions interculturals. Òbviament el nombre de mediadors varia segons la quantitat d'alumnes que hi ha a la classe. La ràtio òptima seria de dos mediadors

per cada vint-i-cinc alumnes. Els recursos humans del projecte són claus per la gestió del conflicte, ja que, depèn de la facilitació del mediador (entre altres factors) que el resultat sigui eficaç o no ho sigui.

5.7 Descripció de l'activitat

A continuació les diferents fases del projecte d'intervenció. En cada fase intentarem referenciar, en el supòsit que s'hagi de fer, cada plantejament per saber d'on s'ha extret.

Pas previ: *Sessió 0.* Fase informativa

En aquesta fase el mediador, s'encarregarà de dur a terme un explicació del que es realitzarà al llarg de tot el dia. Aquesta fase no pot ser molt reveladora, ja que condicionaria les accions posteriors dels alumnes. En aquesta fase també s'explicaran en què consisteix el racisme manifest, el racisme latent, la xenofòbia, la discriminació... Per tant, es contextualitzaran els aspectes mínims necessaris per poder desenvolupar l'activitat.

A. *Sessió I.* Plantejament d'una denúncia

Aquesta primera sessió parteix de la necessitat de generar un clima de confiança per començar l'activitat. Així doncs, és rellevant vincular l'activitat en sí amb qüestions biogràfiques que suscitin una distensió entre les persones que realitzen el projecte i els que seran usuaris de l'activitat.

D'aquesta forma l'objectiu del plantejament d'una denúncia serà treballar la qüestió racista mitjançant un taller de role-playing real. Seguint el comentat anteriorment i per activar la participació dels participants, cada individu haurà de plantejar una situació en la que hagi detectat una conducta o actitud racista aversiva. Posteriorment un cop el grup hagi aconseguit superar la primera barrera de la comunicació, entre tot el grup-classe es realitzarà una tria d'una única denúncia flagrant per tal de començar l'activitat. A la vegada socialitzem la denuncia en si i 'comunitaritzem' el procés que realitzarem, on tots els integrants s'han de sentir participants.

La necessitat de l'existència d'una demanda significativa i que no generi un ventall d'opinions divers, sinó que tots els integrants detectin com a clara la conducta racista aversiva i que vingui denunciada per un col·lectiu minoritari de la societat (ex. gitanos),

ens catapulta cap a la importància de la minoria activa. En aquest sentit, la influència minoritària (exemple: col·lectius que són discriminats per raons de color de pell) tenen una influència privada i inconscient, però consistent en el temps (Moscovici, 1979). El que vindria a ser la *criptomnèsia*, ja que malgrat aquesta influència no estigui reconeguda pel subjecte (ja que reconèixer haver estat influenciat costa d'acceptar) aquesta queda present en l'individu, com un record ocult. D'aquesta forma la denúncia en sí, s'ha de remarcar. Seguint a Moscovici, no només les majories tenen capacitat d'influència sinó que la minoria també pot tenir aquesta capacitat.

Exemple: *Un dia que vaig assistir a una xerrada al Centre Cívic del Besòs, on no coneixia a ningú, vaig buscar un lloc per seure i, sense adonar-me, em vaig assentar al costat de les persones que eren blanques de pell. Llavors em vaig fixar que dins de la sala, la gran majoria de persones que eren blanques de pell estaven assentades en el mateix hemisferi de la sala i no es coneixien entre elles.*

B. Sessió II. Dinàmica grupal reveladora del conflicte existent amb la conversació exploratòria i posterior conversa generativa (Trobadà)

En la primera part d'aquest taller es durà a terme un joc de rols. Es dividirà la classe en diferents grups i cada integrant del grup realitzarà el paper d'un personatge en concret i per definir (ex: un catedràtic, una senyora de fer feines llatinoamericana, una senyora de fer feines autòctona, un guitarrista gitano, un propietari d'un pis, etc.). En la divisió dels grups és rellevant que hi hagin quatre grups. Dos d'ells seran els actors de l'activitat i els altres dos grups seran els avaluadors de l'activitat. Els dos grups que realitzaran l'actuació només rebran la consigna d'actuar com ells creguin convenient seguint unes pautes que el mediador els hi donarà (aquest direccionisme és perquè l'actuació no es desviï dels temes a tractar). Els altres dos grups tindran la consigna de detectar els diferents casos de prejudicis/estereotips/conductes racistes, etc. que puguin apreciar en l'activitat.

Aquesta activitat serà per generar dinamisme a la classe. De la mateixa forma es pretindrà observar i anotar les diferents conductes i els diferents estereotips/prejudicis/conductes racistes que té la gent envers els diferents col·lectius tractats en el cas. Així doncs, El mediador/dinamitzador i els diferents participants que no actuïn en el joc hauran d'apuntar les conductes que he comentat prèviament dels diferents actors i actrius. Conclourà la part de l'activitat amb la valoració i converses exploratòries

dels participants dirigides pel mediador (evitant la desviació de la temàtica que ens incumbeix). En aquestes converses exploratòries, es comentarà tot el que s’ha anat apuntant al llarg de la dinàmica i el mediador, farà una devolució posterior al que s’ha tractat.

En la segona part d’aquesta sessió i després d’un breu descans per part dels participants es realitzarà la conversa generacional. És molt important que els participants tinguin un descans considerable que generi la desconexió de l’activitat per garantir una pro activitat en la conversa generacional. La conversa generacional es durà a terme en forma de cercle, on el mediador facilitarà el diàleg, que no debat, entre les parts participants. Aquestes converses afirmen “el poder generatiu del llenguatge, destacant la seva capacitat creadora” i a la vegada generen que “l’espai de mediació es pugui anar transformant de competitiu a col·laboratiu, sempre i quan aquest ús sigui generatiu” (Francisco Díez, 2014). Gràcies a la diversitat cultural del grup-classe, les persones provinents de cultures diverses es sentiran identificades amb certes accions aparegudes a l’activitat. És a partir d’aquest instant que tindrà sentit la conversa generacional i on la modulació de les “narratives dels relats” que comenta Sara Cobb (2016) prendran sentit. A partir d’aquesta conversa “el procés de resolució de conflictes que pot promoure la narració de relats serveix per ser testimoni dels narradors i, pot contribuir al sorgiment de la natalitat” (Cobb, 2016:271). L’autora assumeix que si aquesta resolució del conflicte es realitza mitjançant la narrativa de relats les persones s’escoltaran i aconseguiran transformar el conflicte.

La conversa generacional tindrà com a objectiu la reflexivitat col·lectiva, seguidament mostro un esquema dels diferents apartats d’aquest procediment. El mediador sempre és susceptible a direccionar el procediment. En el cas de la lluita envers el racisme aversiu les seves narratives seran polititzades, ara bé, sempre evitant la grandiloquència, per evitar un rebuig a les persones que estan realitzant l’activitat.

<p>0.Emmarcament del tema i condemna del racisme manifest: comentar que la conversa generacional no és sobre l’activitat realitzada abans de la conversa</p>	<p><i>-Coneixíeu el que és el racisme?</i></p> <p><i>-Coneixíeu les diferències entre racisme manifest i racisme aversiu?</i></p> <p><i>-Som conscients de que, en ocasions,</i></p>
---	--

<p>exploratorià, sinó que és senzillament sobre el tractament de casos de racisme aversiu.</p>	<p><i>podem haver tingut actituds o pràctiques de racisme aversiu?</i></p> <p><i>-Com vincularíeu l'activitat realitzada amb el racisme aversiu? Digueu-me un exemple.</i></p>
<p>1.Conversació: el mediador ha de realitzar preguntes per generar que les parts parlin. És important que les parts s'adonin que els esdeveniments no estan fixats, clavats, sinó que sempre es construeixen i reconstrueixen, que estan en una seqüència que inclou el passat, el present i el futur” (Munuera Gómez, Pilar, 2007). En aquest apartat el mediador ha de realitzar escolta activa i posteriorment tenir en compte la realització de preguntes circulars i preguntes presupositives.</p> <p>*En aquest apartat el mediador ha de tenir la capacitat de vincular les preguntes a qüestions vinculades a la classe. És a dir, que els alumnes un cop han respost les preguntes se n'adonin que dins de la seva classe hi ha persones d'altres cultures i que podrien ser perfectament en els exemples mostrats.</p>	<p><i>-Tornant a la denúncia inicial amb la que hem iniciat l'activitat... Com creus que es pot sentir una persona que ha estat discriminada sense aparent motiu?</i></p> <p><i>-Abans de ser conscients del racisme aversiu que ocasionalment haguem pogut tenir, com reaccionaves quan interactuaves amb una persona d'un altre grup ètnic? Què penses que pot passar ara?</i></p> <p>Circulars: <i>què penses quan un amic teu té conductes racistes i no ho reconeix?</i></p> <p>Presupositives: <i>Suposa vivim en una societat amb alts índexs de delinqüència en barris perifèrics i et trobes, a mitja nit, al costat d'una benzinera a les afores de la ciutat una persona d'una altra ètnia al carrer, l'ajudaries?</i></p>

<p>2. Devolució</p> <p>La devolució s'entén com “empatitzar tot el que sigui necessari fins que la naturalesa consensual i no competitiva de l'espai on hi ha la comunicació quedi sòlidament assentada” (Diez, Francisco, 2014)</p>	<p>El mediador ha de realitzar un petit resum del que s'ha tractat, tot recollint les sensibilitats expressades pels diferents participants. Per tant, tan ha de ser escoltat i aprovat com apropiat com a nova lectura de la realitat.</p>
---	---

Elaboració pròpia

*Totes les preguntes són circular-narratives i generatives, ja que busquen mitjançant el tractament del llenguatge un canvi en les conductes dels individus. Es basen en la importància de la narrativa del relat per poder canviar la realitat.

Dins de l'espai de mediació s'utilitzaran certes tècniques per generar que la conversa entre el grup sigui com més dinàmica millor. Atenent a Pilar Munuera (2007) la Mediació Circular-Narrativa disposa de tres estructures tècniques: **l'escolta activa**, **preguntes circulars** i **preguntes presupositives**.

L'escolta activa es manifesta amb diferents tècniques específiques: “la tècnica del reflex del contingut, que recull el contingut dels fets i es retorna mitjançant l'empatia del mediador amb les persones participants del procediment; la tècnica del reflex del sentiment, consisteix en reflectir els sentiments expressats; la clarificació, que consisteix en aclarir el missatge que la persona envia, per exemple (t'has sentit culpable per tenir conductes properes al racisme?); el parafraseig, és una tècnica que utilitza el mediador per mostrar atenció en el que comenta l'usuari a la vegada que facilita que aquest pugui seguir amb el seu relat.” (Munuera, 2007:100).

Les **preguntes circulars**, el que pretenen es donar poder a tots els membres participants de la mediació, així doncs, el mediador dirigeix una pregunta a una persona perquè aquesta estigui dins de la seqüència d'altres persones. Les preguntes circulars pretenen trencar amb la causalitat lineal (una persona té la culpa), ja que entenen que tot succeeix per la interacció de les parts.

Les **preguntes ‘presupostives’**, “són preguntes que co-creen un futur diferent, doncs durant minuts es trasllada a la persona que ha sol·licitat la mediació, a una nova percepció futura que ella construeix i visualitza com a real, la qual permet superar el conflicte” (Munuera, 2007:102).

C. Sessió III. Conscienciació del racisme aversiu i tractament mitjançant la mediació circular-narrativa (Interpretació): aplicació del circular-narratiu en el treball

En aquest apartat es tractarà de conscienciar als integrants de l’activitat que la majoria, ocasionalment, hem, pogut tenir actituds racistes involuntàries malgrat no vulguem. Aquest tractament serà mitjançant el tracte de les diferents narratives que pretenen justificar les seves accions, tot modulant aquestes circularment.

Primerament es realitzaran dues activitats: una activitat d’estereotips i una activitat d’identitats. Aquestes dues activitats estan extretes del llibre de Núria Vives Ferrer titulat *Racisme als centres educatius*.

<p>Activitat 1: Estereotips</p> <p>Utilitzar estereotips és una simplificació de la realitat que ens facilita emetre judicis de valor a la vida sense pensar-hi. Acostumem a generalitzar conductes, sense pensar en la subjectivitat dels diferents individus.</p> <p><u>Anècdota...</u></p> <p>Als anys 60/70 els espanyols que treballaven a Alemanya teníem dos estereotips molt estesos: que tenien massa fills i que eren massa catòlics.</p>	<p><i>-Descriu els estereotips dels professors i professores.</i></p> <p><i>-Analitzeu amb qui vincularíeu aquests estereotips, com pot ser que arribin a tothom i com ho combatríeu.</i></p> <p><i>-Feu al mateix amb el col·lectiu dels immigrants, aplicat a l'exemple donat a l'apartat "Plantejament d'una denúncia".</i></p> <p><i>Poseu en dubte la seva certesa? Com creieu que es poden sentir aquest col·lectiu.</i></p>
<p>Activitat 2: Identitats, arbre de la vida</p> <p>“Les identitats es construeixen per</p>	<p><i>Es demana als participants que dibuixin</i></p>

<p>acumulació i no per exclusió” (Maalouf, 1998).</p> <p>L’objectiu bàsic és seguir amb la idea d’Amin Maalouf i es generar que les identitats s’acumulen i són molts aspectes els que construeixen una identitat, seria molt reduccionista creure que l’origen és la identitat.</p>	<p><i>un arbre amb arrels, tronc i copa. A les arrels s’escriu d’on vens, com eren els teus familiars, etc. Al tronc quines han estat les influències de la teva adolescència. I a la copa quines han estat les influències de la teva post-adolescència.</i></p> <p>Un cop realitzada l’activitat, és necessari que entre tots els estudiants comparin resultats, fins adonar-se que les diferències entre ells no s’expliquen pel lloc d’origen o el color de pell.</p>
--	---

Elaboració pròpia

Al llarg del treball portem anunciant que el tractament del racisme aversiu serà mitjançant el model circular-narratiu de mediació, en aquest sentit, aquest model té un mètode molt clar que serà el que desplegem en la sessió III. Els elements essencials per desplegar aquest model són: “l’augment de les diferències, la legitimació de les persones, els canvis de significats i la creació de contextos” (Carlos Giménez, 2001). Aquests elements acaben sent les peces angular de la conscienciació i la gestió de les diferents conductes i actituds que tenim envers el racisme aversiu.

Així doncs, en aquesta sessió un cop finalitzades les activitats relatives als estereotips i a les identitats. Es durà a terme una discussió en forma de conversa per part de la classe, on el mediador realitzarà de facilitador del procediment comunitari.

L’**augment de les diferències**, en mediació circular-narrativa, a diferències d’altres models, “les diferències entre individus no s’han d’esborrar ni disminuir sinó que s’han de permetre que es manifestin i augmentin fins a un determinat moment”. La intenció és accentuar les diferències, “introduir caos a l’ordre establert perquè es flexibilitzi el sistema, donant la possibilitat que apareguin noves alternatives que creïn un

nou ordre al que ja estava establert” (Suarez, 1996:62). S’ha de matisar que quan es proposa augmentar les diferències, s’entén diferència entre les parts com a disparitat d’interessos i percepcions. “No convé confondre-ho amb diferència en el pluralisme cultural” (Giménez, 1997).

La **legitimació de les persones**, té moltíssim a veure amb el reconeixement i l’apoderament perquè es puguin escoltar. En aquest sentit l’activitat realitzada anteriorment, dins de la mateixa sessió (Activitat 2: identitats, arbre de la vida). És una forma de legitimació de les persones integrants dins de la dinàmica.

Els **canvis de significats**, aquest element queda tractat en l’Activitat 1: estereotips. Així doncs, el mediador ha d’intentar canviar el significat d’unes narratives que tenen cert bagatge en el temps, és el cas dels estereotips. Com bé comentàvem prèviament, hem d’intentar no crear estereotips generalitzables, basats en casos particulars. Per això, “la metodologia de Sara Cobb està orientada a la deconstrucció de les històries particulars i a la co-construcció d’una història alternativa i consensuada” (Giménez, 2001). És a dir, pren una enorme importància que les narratives dels relats tinguin punts en comú.

La **creació de contextos**, és molt rellevant que el mediador tingui present dos qüestions. La necessitat de crear un context on es respiri una atmosfera distesa i que generi proactivitat en els participants. I d’altra banda, és bàsic que el mediador estableixi el context, i a la vegada, “ que tingui present el seu canvi, amb els seus condicionants (i oportunitats) normatives, jurídiques, etc., amb les diferents estructures de desigualtat i asimetria, per tal de tractar d’una forma adequada els factors culturals que influeixen en el procediment”(Giménez, 2001).

D. Sessió IV Superació del conflicte socio-moral que genera el fet d’assumir actituds i conductes racistes, degut a la no acceptació social del racisme

És fonamental entendre que tenir actituds o conductes racistes no és ser mala persona. És a dir, deixar de demonitzar aquelles persones que en el sí d’aquesta activitat se n’han adonat d’aquestes i es mostren disposats a canviar-les.

Moscovici (1961) quan fa l’anàlisi crític del paradigma de la influència social funcionalista, conclou en que tan la minoria com la majoria té capacitat d’influència. Ara bé, hi ha certes diferències entre una i altre. “La minoria influeix en un sentit latent, de l’àmbit privat, inconscient” (Alonso et al., 2006) i per tant penetra més en les arrels de

l'individu, en canvi, la majoria "influeix més en la qüestió manifesta, conscient, normativa, immediata" (Alonso et al., 2006). Entenem, per tant, la rellevància que pren la minoria en el nostre objecte d'estudi, el racisme aversiu. "El conflicte socio-moral, és la implicació manifesta del subjecte (majoria) en el procés d'influència, a través del sentiment de culpa que produeix el remordiment per causar dany injustificat a la minoria" (Dovidio i Gaertner, 1986). Aquest fet implica un canvi d'actitud per part de la majoria, ja que queda demostrat que el racisme existeix, i en el moment que la majoria assumeix que pot tenir actituds i pràctiques racistes sorgeix el dilema socio-moral. Partint de la premissa que el fet de ser racista no està socialment acceptat, ja que entra en contradicció directa amb els valors democràtics de les democràcies liberals del segle XX, llibertat i igualtat; podem començar a treballar aquestes conductes i actituds.

D'aquesta forma quan la minoria té la capacitat d'influir en l'esfera privada dels individus i aquests que al principi es perceben com a no racistes, se'n adonen que sí que poden tenir conductes o pràctiques racistes, el conflicte socio-moral els hi genera una conscienciació del problema i per tant, a intentar reduir la latència del racisme que tenien. Entenem que, un cop la majoria (que es percep com a no racista) s'adona de les seves conductes reals racistes (latents) pot començar a canviar les seves actituds.

L'activitat en sí, per tant, consisteix en l'assumpció del *mea culpa*, per tal de poder canviar la conducta. És a dir l'objectiu d'aquesta sessió consisteix en fer palès que tenim conductes racistes inconscients, subtils o aversives. Un cop assumida aquest fet, ens disposem a canviar les conductes. Sempre sent conscients, que l'avanç que estem fent assumint conductes racistes invisibilitzades és part de l'èxit per aconseguir canviar-les. La no-demonització vinculada amb el reconeixement del grau de culpa que tenim és bàsic pel futur treball de desprendre'ns de prejudicis latents que ni tan sols nosaltres érem plenament conscients que els teníem.

En clau metodològica el mediador en el desenllaç de la sessió ha d'incidir en la positivització del llenguatge com a eina per transformar la realitat, és a dir, gestionar els conflictes que sorgeixin com a potencials canvis.

Un cop finalitzada aquesta sessió els alumnes podran descansar durant una hora, tot i que pot tenir uns marges en funció de com hagi anat la fase prèvia. Entenem que fins aleshores, hi ha hagut un treball molt exhaustiu i intens. Convé que desconnectin per tal de fer el tancament i la discussió final.

E. Sessió V. Valoració activitat mitjançant la positivització del llenguatge

Es tracta de fer una valoració del taller. És una activitat que pretén tancar la dinàmica duta a terme, alimentant-se de les diferents perspectives de la gent que ha realitzat el taller. Aquesta sessió no està direccionada i és completament espontània, la intenció és que els participants es relaxin i gestionin les seves emocions valorant com ha anat tot el dia. Seguidament proposem certes qüestions que el mediador podria comentar per agilitzar el procés. Aquesta valoració és més rellevant del que a priori sembla. Així doncs, el mediador ha de tenir en compte les opinions dels participants i anotar-les. Aquest apartat ens ajudarà a complementar l'avaluació de procés (annex V)

Ex: Com s'han sentit? Què en pensen del taller? Com millorarien certs aspectes? Etc.

La dinàmica de tancament i valoració de l'activitat, serveix per arribar a compromisos de comportament i de conducta. En aquest sentit, és el mediador qui facilita que el diàleg tingui com a resultat l'arribada a acords sobre com les persones hem de ser conscients i conseqüents amb les nostres actuacions. Així doncs, respectar els altres i tolerar-los per tal de crear una societat millor, una nova societat.

F. Sessió VI. Discussió: la necessitat de trobar un marc conceptual i un concepte constructiu i antagònic a racisme

El punt afegit, és treure a debat la necessitat de crear un concepte nou. És necessari adonar-se que no existeix un mot antònim a racista que sigui constructiu i positiu (sempre s'ha parlat d'antirracisme).

La intenció és que els usuaris se n'adonin que el llenguatge és molt rellevant alhora de construir realitats, és més, són les formes de parlar les que structuren el món. Shotter (1993) afirmava que “els processos comunicatius quotidians comporten innumerables interaccions espontànies, no conscients, que construeixen no només les nostres identitats sinó també els mons socials” (Shotter, 1993:41). És a dir, el constructivisme social defensa que les persones tenen visions diferents i és a partir de la conversa que creen la realitat social.

Així doncs, aquesta última sessió és una sessió on el mediador un cop tancat el procés de diàleg entre els alumnes, ha d'intentat acabar l'activitat amb preguntes que es quedin suspeses incentivant a la reflexió. La intenció hauria de ser que els alumnes, com

bé he dit, se n'adonessin del buit conceptual que té la lluita antiracista, on ha estat i és molt complicat trobar una identificació constructiva on quedi reflectit el fet de no ser racista.

Prenent de punt de partida les tesis de Shotter (1993), trobem que tenim la necessitat d'atribuir-li un concepte en aquest buit conceptual. Aquest concepte ha d'incorporar els valors que defineixen la lluita antiracista. Ha de ser positiu per no mostrar debilitat, ja que, qualsevol concepte negatiu s'autoconvenç que no té capacitat per a ser victoriós.

En seria un exemple la lluita feminista. Que en els darrers temps ha canviat el concepte antipatriarcal/antimasclista per feminista. Justament responen a les tesis del constructivisme social o concretament de Shotter (1993) de les construccions de realitats mitjançant el llenguatge.

5.8 Proposta d'avaluació

La proposta d'avaluació per demostrar fins a quin punt el projecte d'intervenció ha tingut algun sentit envers la població diana sobre la qual s'ha actuat. Aquesta es realitzaran dos avaluacions: una avaluació d'impacte i un avaluació de seguiment.

Pel que fa a l'avaluació d'impacte, utilitzarem serà una modificació de les escales elaborades per Meertens i Pettigrew, feta per Frías-Navarro al 2015. A l'annex 1 adjuntem el qüestionari en qüestió on l'enquestat ha de respondre en una escala tipus Likert de sis intervals (*de Total desacord a total acord*).

L'enunciat és: -Contesta sincerament encerclant el número segons el teu nivell d'acord o desacord amb les següents afirmacions. Des de: **Total desacord (1), Bastant desacord (2), Una mica en desacord (3), Una mica d'acord (4), Bastant d'acord (5), Total d'acord (6)**. Vegi la taula completa a l'annex I. Aquest qüestionari mostra dos apartats. Unes quantes preguntes responen al prejudici manifest i les altres responen al prejudici subtil. Concretament, prejudici manifest (**3, 4, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 14, 18**); prejudici subtil (**1, 2, 5, 10, 11, 15, 16, 17, 19, 20**).

D'aquesta forma aquesta escala es passarà dos cops als alumnes els quals seran intervinguts. Per tant, es podrà realitzar una avaluació ex-post del que responen els

alumnes al qüestionari un cop hagin fet l'activitat proposada en el projecte d'intervenció. Per sintetitzar com es realitzarà l'avaluació, ho esquematitzo:

1. En l'apartat metodològic d'anàlisi es comenta que es realitzarà el qüestionari de Frías i Navarro (2010) als alumnes.
2. Els alumnes realitzen l'activitat desenvolupada en aquest projecte.
3. Un cop finalitzada l'activitat, els alumnes tornen a respondre el qüestionari que se'ls hi havia fet, el qüestionari s'hauria de passar a l'alumnat al cap d'un temps d'haver realitzat l'activitat. D'aquesta forma podrem saber si realment s'haurà intervingut en matèria de racisme aversiu i si la intervenció sembla eficient. D'aquesta forma obtindrem una primera informació sobre els graus de racisme aversiu. Així doncs, aquesta metodologia ens podria donar una primera noció.

D'altra banda trobarem l'avaluació de procés, per analitzar quins aspectes del disseny es poden millorar. Aquesta està vinculada a l'annex V. Així doncs, la intenció de l'avaluació de procés serà trobar quines han estat les debilitats, les fortaleces, les amenaces i les oportunitats de la intervenció. De la mateixa forma, també s'aprofunditzarà en el grau d'assoliment dels diferents objectius específics i generals, per concloure si ha estat o no ha estat eficaç el programa. Entenent la complexitat de l'àmbit d'actuació, aquesta intervenció ens aportarà informació sobre com actuar al voltant d'aquesta qüestió. Per tant, aquesta avaluació es centrarà principalment en el fet que el projecte d'intervenció aconsegueixi fer ús de les tècniques de la mediació circular-narrativa, endinsant-se en la cultura de la mediació, i a la vegada la gestió d'aquest problema des d'una forma conscient i sensibilitzadora sense invisibilitzar els tics racistes dels individus.

Les debilitats serviran per demostrar quines parts del programa o quines activitats són fluixes i no generen el que es desitjaria. Les fortaleces seran aquelles activitats que cal emfatitzar-les més, ja que se n'obté rèdit social. Les amenaces seran tots aquells imprevistos que han generat que els resultats del programa es vegin mutats. I, per últim, les oportunitats seran tots aquells terrenys que degut a aquesta intervenció han quedat alterats, i per tant, possibles zones on podríem actuar-hi, gràcies a un canvi de marc conceptual de la població usuària del programa.

6. Conclusions, propostes i alternatives futures

La reducció del racisme és una condició *si ne qua non* per construir una societat més justa, més tolerant i més igualitària. El racisme és utilitzat com a boc expiatori en determinades situacions, com podria ser els contextos de crisi que estem patint actualment. A llarg termini és necessària la conciliació de l'endogrup (*Nosaltres*) i l'exogrup (*Ells*). El racisme es reproduïx mitjançant la manifestació explícita i la subtileza implícita del fenomen. Òbviament cal respondre davant d'aquesta problemàtica de forma immediata.

Trobem que darrerament, s'ha estudiat i s'ha intervingut amb qüestions que engloben el fenomen *racisme*, tot i així, els índexs de racisme segueixen sent alts i atenent als darrers informes de SOS Racisme aquest tendeix a l'alça. El que ens interessava en aquest treball era el racisme aversiu, aquell que queda invisibilitzat. En el present treball no s'ha tractat la vessant més manifesta del racisme, com he dit doncs, s'ha presentat una proposta d'intervenció pel racisme aversiu o latent que són les formes de racisme que han adoptat les societats contemporànies per reproduir el fenomen racista d'una forma més subtil i discreta. A través d'una mirada medidora s'ha intentat reduir les conductes i les actituds racistes aversives, generant la presa de consciència que s'ha d'acceptar el fet de tenir conductes i actituds racistes implícites degut a la socialització amb la que hem estat educats. És més un problema no adonar-nos d'aquestes actituds implícites que no pas tenir-les. Així doncs, mitjançant la circularitat que proposa el model circular-narratiu de Sara Cobb i Marine Suares podem posar a l'epicentre del debat aquest reconeixement d'aversion a les persones integrants de l'exogrup i canviar-ho.

El model circular-narratiu serà l'eina per respondre a l'objectiu general del treball de reduir el racisme aversiu ajudant a la interacció entre les diferents persones participants del projecte sobre com gestionar aquestes actituds implícites que es tenen. La "narrativa dels relats" (Cobb, 2016) és la dialèctica de retrobament i de consens entre les persones mitjançant el procediment de la conversa generativa. En darrera instància el fet de trobar una paraula constructiva per identificar-se com a no-racista, ens recorda a la voluntat de reconciliar les parts implicades (endogrup i exogrup).

És fonamental assenyalar que el projecte es tracta d'un estudi pilot que busca reduir el racisme aversiu a partir d'un nou enfocament basat en la mediació circular-narrativa. Pretén deixar possibles portes obertes a futures investigacions sobre com gestionar el racisme aversiu a partir de les converses generatives utilitzant una dialèctica

circular-narrativa de reconeixement i acceptació de certes conductes per tal de despendre'ns d'elles. L'anàlisi del racisme aversiu i la incorporació de la cultura de la mediació alhora de gestionar el racisme aversiu són punts claus per obtenir bons resultats. En aquest sentit, l'augment de les diferències, la legitimació de les persones, els canvis de significats i la creació de nous contextos, són punts claus per tal que el desenvolupament de la intervenció sigui exitosa.

La discussió anirà encaminada al tractament de certs aspectes. Fonamentalment serà totalment necessari que en les conclusions del taller, apareguin els següents aspectes:

- A) *Conscienciació del racisme aversiu*
- B) *Tractament del conflicte socio-moral que genera el fet d'assumir conductes racistes*
- C) *Valoració mitjançant la no-demonització ni la culpabilització*
- D) *La necessitat de crear un marc conceptual constructiu que emmarqui una lògica de pensar antagònica al racista.*

Els quatre ítems plantejats són indispensables pel correcte desenvolupament de l'activitat plantejada. Tanmateix, es tractaran altres temes que sorgiran en el sí de l'activitat. És rellevant donar aquest marge d'espontaneïtat a les persones que duren a terme el projecte, ja que, d'aquesta forma es garantirà la naturalitat del procés i el seu rèdit real.

El treball té una voluntat de continuació per tal de perfeccionar el projecte. Al llarg de l'estiu es realitzarà la prova pilot adaptada al context on es realitzarà l'activitat. L'espai cultural, Balneari Creatiu de Tona, cedirà l'espai perquè es realitzi la intervenció. Així doncs, la primera posada en marxa del projecte començarà aleshores.

7. Bibliografia

- Alfonso, Carmen., Alonso, Rosario., Álvarez Raquel., Rejas, Lourdes., Yébenes, Jesús. (2006). Intervención social contra el racismo y la xenofòbia. *Unidad de Investigación Políticas del Trabajo Social*. Universidad de Valencia. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/2001978.pdf>
- Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Oxord: Addison-Wesley.
- Bilbeny, Norbert. (2002). *Por una causa común*. Barcelona: Gedisa. P.49-135.

- Brandle, Gaspar., i Martín Cardaba, Miguel Ángel.(2013). Buscando la inclusión de las minorías en un contexto multicultural. Una revisión teórica del prejuicio y de las estrategias para reducirlo. *Papers 2013* 98 (1), 79-102. Recuperat de:
https://ddd.uab.cat/pub/papers/papers_a2013m1-3v98n1/papers_a2013m1-3v98n1p79.pdf
- Caireta, M. y Barbeiro, C. (2005). “Introducción de conceptos: Paz, violencia, conflicto”.*Cuadernos de educación para la paz*. Barcelona: Escola de cultura de pau (ECP). Recuperat de:
<http://escolapau.uab.cat/img/programas/educacion/publicacion002e.pdf>
- Calligros, Juan Carlos (1993). *El racismo. La cuestión del otro (y de uno)*. Lima: Desco
- Carnero, M. (2012). Mediando en salud: una propuesta de mediación sanitaria en hospitales. *Revista de Mediación*, 10, 13-18.
- Cobb, Sara. (2016). La estètica como una ética para la pràctica de la resolución de conflictos: criterios estéticos para humanitzar las narratives. *Hablando de violencia: la política y las poéticas narratives en la resolución de conflictos* (1a ed., p. 267-367). Barcelona: Gedisa editorial.
- Cobb, S., y Rifkin, J. (1991). Neutrality as a discursive practice: the construction and transformation of narratives in community mediation. *Studies in Law, Politics and Society*, 11, 69-91.
- Diez, Francisco (2014). Acerca del espacio y la mediación. *Revista de Mediación* 2014, 7, 26-35.
- Dovidio, J. F & Gaertner, S. L, (1986). The aversive form of racism. In J. F. Dovidio & S. L. Gaertner (Eds.), *Prejudice, discrimination, and racism* .San Diego: Academic Press. 61-89.
- Espelt, Esteve (2009). *¿Somos racistas? Valores solidarios y racismo latente*. Barcelona: Icaria editorial
- Fisas, Vicenç (2006). *Cultura de paz y gestión del conflicto*. Barcelona: Icaria editorial.
- Frías-Navarro, D. (2015). Adaptación al español del instrumento de Prejuicio Manifiesto y Sutil de Pettigrew y Meertens (1995): PWMS-2015. Universidad de Valencia, España. [Spanish adaptation of the instrument Subtle Prejudice and Blatant Prejudice of Pettigrew and Meertens (1995): PWMS-2015. University of Valencia. Spain]. Disponible a: <http://www.uv.es/friasnav/PMPS2015.pdf>

- Fried Schnitman, Dora (2010). Procesos generativos en el dialogo: complejidad, emergencia y auto-organización. *Plumilla educativa*, 7.
- Giménez Romero, Carlos. (2001). Modelos de mediación y su aplicación en mediación intercultural. *Migraciones*, 1 (1), 59-110. Recuperat de:
<http://revistas.upcomillas.es/index.php/revistamigraciones/article/view/4376/4197>
- Giménez Romero, Carlos (1997). La naturaleza de la mediación intercultural. *Migraciones* 1 (2), 125-159. Recuperat de:
<https://revistas.upcomillas.es/index.php/revistamigraciones/article/view/4888/4712>
- Herranz de Rafael, Gonzalo (2008). *Xenofobia y multiculturalidad*. Valencia: Tirant lo Blanch.
- Houlette, Melissa A., Gaertner, Samuel L., Johnson, Kelly M., Banker, Brenda S., Riek, Blake M. I Dovidio, John F. (2004). Developing a more inclusive social identity: an elementary school intervention. *Journal of Social Issues*, 60 (1), 35-55.
Recuperat de:
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.462.9948&rep=rep1&type=pdf>
- Houlette, Melissa A., Gaertner, Samuel L., Johnson, Kelly M., Banker, Brenda S., Riek, Blake M. I Dovidio, John F., McGlynn, Elizabeth A. (2000). Reducing Intergroup Conflict: From Superordinate Goals to Decategorization, Recategorization, and Mutual Differentiation. *Group Dynamics: Theory, Research and Practice*, 4 (1), 98-114. Recuperat de:
https://www.researchgate.net/profile/Samuel_Gaertner/publication/232591744_Reducing_intergroup_conflict_From_superordinate_goals_to_decategorization_recategorization_and_mutual_differentiation/links/55ec651908ae3e121847ee70.pdf
- Maalouf, Amin (1999). *Identitats Assesines*. Barcelona: La campana
- Moscovici, Serge (1961) *El psicoanàlisis, su imagen y su público*. Buenos Aires: Huemul, 1979.
- Monk, G.D. i Winslade, J. (2008). *Practicing Narrative Mediation: Loosening the Grip of Conflict*. San Francisco: Jossey-Bass
- Mugny, G., Pérez, J.A., (1985). Categorización e influencia minoritària. *Anuario de Psicología*, 32, 1. 99-115.
- Munuera Gómez, Pilar (2007). El modelo circular narrativo de Sara Cobb y sus técnicas. *Portularia*, 7(2), 85-106.

- Peralta, Nadia Soledad. (2010). Teoría del conflicto sociocognitivo. De la operacionalidad lógica hacia el aprendizaje de conocimientos en la investigación experimental. *Revista Intercontinental de Psicología y Educación*. Disponible en <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=80218376007>
- Pettigrew, T. F., & Meertens, R. W. (1995). Subtle and blatant prejudice in western Europe. *European Journal of Social Psychology*, 25, 57–75.
- Psychology Research and Reference. (2005). *Aversive racism*. Recuperat de: <http://psychology.iresearchnet.com/social-psychology/prejudice/aversive-racism/>
- Reina, F.; Valero, L. Y Altaba, E. (2001). Algunas consideraciones sobre la mediación y sus campos. Document no publicat
- Sears, D. O. (1988). Symbolic racism. In P. Katz & D. Taylor (Eds.), *Eliminating racism: Profiles in controversy*. Nova York: Plenum Press.
- Suarez, Marine (1996). *Mediación. Conducción de disputa, comunicación y técnicas*. Barcelona: Paidós. P.62
- Shotter, J. (1993). Realidades conversacionales. *La construcción de la vida a través del lenguaje*. Buenos Aires, Argentina: Amorroutu.
- Vives Ferrer, Nuria. (any). Racisme als centres educatius: eines per combatre'l. *Conciutadania intercultural*. Fundació Jaume Bofill. 1-122. Recuperat de www.fbofill.cat/sites/default/files/490.pdf

ANNEXOS

ANNEX I

Questionari modificat per Frías i Navarro de Meertens i Pettigrew al 2015

-Contesta sincerament encerclant el número segons el teu nivell d'acord o desacord amb les següents afirmacions. Des de: Total desacord (1), Bastant desacord (2), Una mica en desacord (3), Una mica d'acord (4), Bastant d'acord (5), Total d'acord (6)

1.	Els immigrants que viuen aquí no haurien de pressionar i posar-se allà on no són benvinguts (locals públics, política, etc.).	1	2	3	4	5	6
2.	Molts altres grups d'estrangers que han vingut a Catalunya han construït una vida exitosa i han treballat per establir-se amb els seus esforços. Els immigrants haurien de fer el mateix sense cap favor o tracte especial cap a ells.	1	2	3	4	5	6
3.	Estaria disposat a mantenir relacions de parella amb una persona immigrant.	1	2	3	4	5	6
4.	La majoria d'immigrants que viuen aquí i reben algun tipus d'ajuda podrien viure sense aquesta si realment s'esforcessin i intentessin deixar més ajudes als d'aquí.	1	2	3	4	5	6
5.	Els immigrants que viuen aquí són molt diferents als catalans en els valors que ensenyen als seus fills.	1	2	3	4	5	6
6.	La majoria de polítics catalans donen massa atenció als immigrants i no als ciutadans d'aquí.	1	2	3	4	5	6
7.	La majoria de catalans i els immigrants no poden tenir plena confiança entre ells, encara que siguin amics.	1	2	3	4	5	6
8.	Els immigrants ocupen llocs de treball que haurien d'ocupar gent d'aquí.	1	2	3	4	5	6
9.	Els immigrants procedeixen de races amb menys capacitats i per això no estan tan ben situats com la majoria de catalans.	1	2	3	4	5	6
10.	Els immigrants que viuen aquí ensenyen als seus fills valors i habilitats inadequades per tenir èxit en la nostra societat.	1	2	3	4	5	6
11.	Els immigrants que viuen aquí són molt diferents als catalans en les seves creences.	1	2	3	4	5	6
12.	No m'importaria que un immigrant competent o amb la formació adequada sigui el delegat de la meua classe, el meu superior o el meu professor.	1	2	3	4	5	6
13.	No m'importa que una persona immigrant amb una classe social igual a la meua es casés amb un familiar meu.	1	2	3	4	5	6
14.	Penso que els immigrants no són de fiar perquè són poc honestos amb els d'aquí.	1	2	3	4	5	6
15.	Els immigrants que viuen aquí són molt diferents als catalans en la seva moral sexual o en les seves relacions sexuals.	1	2	3	4	5	6
16.	Els immigrants que viuen aquí són molt diferents als catalans en el llenguatge o en la forma de parlar.	1	2	3	4	5	6
17.	Si els immigrants es volguessin esforçar més podrien viure igual de bé que els ciutadans d'aquí.	1	2	3	4	5	6
18.	Suposa que un conegut/a teu té un fill/a amb una immigrant i les seves característiques físiques són molt diferents a les teves. Penses que et molestaria si tingués molts trets del progenitor immigrant i pocs de la teua família.	1	2	3	4	5	6
19.	Algun cop has sentit admiració pels immigrants que viuen aquí.	1	2	3	4	5	6
20.	Algun cop has sentit compassió pels immigrants que viuen aquí.	1	2	3	4	5	6

Font: Frías i Navarro 2015

*Noti el lector que s'ha substituït el concepte *espanyol* per *català*. Adequat en el context de la intervenció.

ANNEX II

Entrevista a les professores dels alumnes on farem la intervenció

1. En l'àmbit escolar, com es gestiona la diversitat cultural? Quins conflictes sorgeixen al voltant d'aquesta?

2. Deixant de banda el material lectiu, en les sessions de tutories es detecten mai casos de problemes relacionals vinculats a qüestions de color de pell, lloc de procedència, etc.? Quan es detecten casos d'aquest tipus. Quina és la manera de gestionar el conflicte en sí? Teniu algun tipus de protocol o alguna cosa similar?

3. Malgrat imaginem que cada alumne tindrà sensibilitats diferents al voltant de les qüestions relacionades amb la diversitat cultural. Quina tònica segueix la classe respecte la gent de fora?

4. Dins de la lògica d'actuació de la classe, està socialment acceptat ser racista? Per què no? Per què sí?

5. **Consideres que els alumnes són mínimament conscients de petits tics racistes que tenen? Consideres que estan disposats a combatre aquesta mancança?**

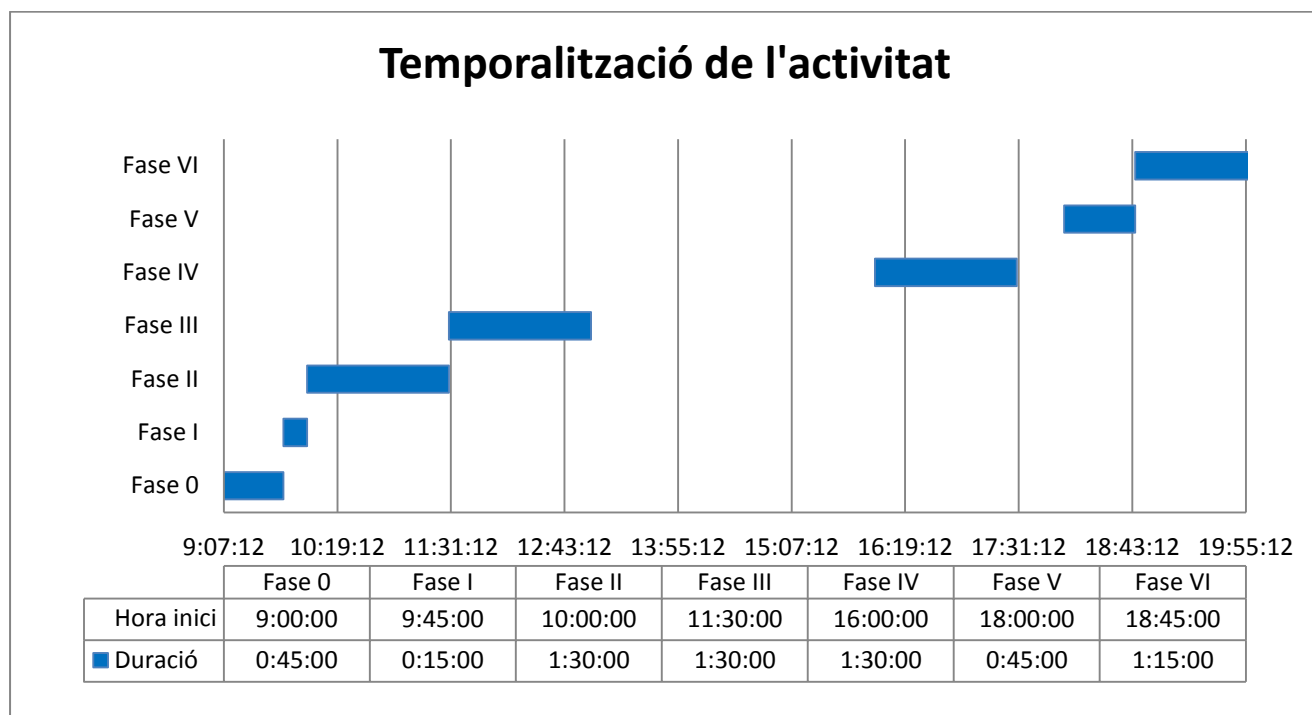
6. **Freqüentment, es tracta sempre el racisme manifest i no s'acostuma a tractar el racisme aversiu, subtil o latent. La diferència entre ells és clara. El racisme manifest és aquella violència o discriminació explícita i voluntària a diferència del racisme latent o aversiu que la discriminació o violència és involuntària i fruit de conjuntures i socialitzacions que costen de desprendre's. Sovint resulta més problemàtic el racisme aversiu perquè queda invisibilitzat, i per tant, perviu. Ens agradaria saber fins a quin punt en el vostre centre educatiu és realitza aquesta diferència alhora de tractar casos de racisme.**

MOLTÍSSIMES GRÀCIES PER LA COL·LABORACIÓ

Qualsevol dubte/suggerència adreceu-vos a: aleixmasramoncruzate@gmail.com

ANNEX III

Diagrama de Gantt per la temporalització de l'activitat

Font: Elaboració pròpia

ANNEX IV

Entrevista a l'Alba Cuevas, portaveu de SOS Racisme.

1. Quina distinció establiries entre el racisme manifest i el racisme latent?

Ara que ho comentaves, la distinció clara que hi veig és la perspectiva de la persona que ens ho ve a exposar. Nosaltres tenim una línia d'actuació vinculada a l'atenció, la sensibilització i les incidències, però el moll de l'ós és atendre les persones que han patit casos de racisme. La gent ve aquí a SOS Racisme, quan hi ha hagut una gota que ha fet vessar el got. Llavors tenim moltes experiències de racisme latent que es produeixen dia a dia, però és clar que nosaltres acabem tractant casos, que sempre acostumen a ser de racisme manifest, on la discriminació és més flagrant i de manera directa. Per mi, la diferència que et faria entre manifest i aversiu, és quan hi ha discriminació o no. El manifest arriba a discriminar i l'aversiu, doncs, potser no acaba de discriminar. Així doncs, les persones que acaben venint a SOS és perquè ja no volen normalitzar aquestes discriminacions, o bé, perquè és alguna cosa molt greu (violència, agressions, etc.). La discriminació pot ser de pensament o de fets.

2. Com es gestiona des de SOS Racisme el racisme?

Des de SOS Racisme tenim diferents formes de gestionar el racisme. Bàsicament actuem de forma proactiva i reactiva. Tenim tres formes de fer-ho. Disposem del Servei d'Atenció i denúncia, el Servei de Sensibilització i el Servei d'Incidències. Som conscients que al final, des de SOS Racisme, sempre actuem més en tant a reacció que proacció. De fet, ens coneixen més per la denúncia que per la proposta. Això és deu a que estem destinats a respondre a les demandes que ens venen, que en són més de les que desitjaríem. Necessitem fer propostes, tot i que seguim destinant més energia en els casos de discriminació i la vulneració perquè ens ocupa molt temps.

El llenguatge és una altre eina que tenim per combatre el racisme, ja que mitjançant la forma com parlem creem realitat. És a dir, si revisem la forma a com ens referim a les persones del nostre voltant, podem canviar certes actituds de racisme aversiu. Així doncs, des de SOS Racisme, una de les línies que estem incorporant és la revisió d'aquest llenguatge.

3. Com us organitzeu per gestionar aquests casos?

Com t'he dit, tenim tres àmbits, servei atenció i denúncia (que estableix d'informació i de termòmetre), les campanyes de sensibilització (on realitzem tallers i activitats) i la incidència (on es busquen respostes). Cal entendre que aquests tres àmbits són transversals i indestriables. Ja que els casos acostumen a passar per les tres àrees.

Des de SOS Racisme, intentem posar la persona al centre, en aquest sentit, prioritzem com es sent la persona que no pas a donar-li una solució judicial pel motiu pel qual ha vingut aquí. Diem que intentem buscar vies per resoldre el conflicte, però som conscients que a vegades aquests problemes no es solucionen. No es solucionen ni en la via judicial ni en la mediació. Així que apostem perquè la persona surti al màxim reforçada del procés que està patint. El fet que ho arribi a denunciar, per nosaltres, ja implica un apoderament de la persona en qüestió, per tant, aquest acompanyament és bàsic i essencial per acabar d'enfortir a la persona. Nosaltres tenim tres formes d'intervenció. El procediment judicial, que es base bàsicament en portar els casos en el contenciós administratiu, via penal, etc. La intervenció directa, on nosaltres fem d'interlocutors amb la part victimària o amb la representació de la part victimària. També fem intervenció directa on posem al centre del debat els casos que tenen la necessitat de ser mediàtics, sempre i quan les parts vulguin fer-ho. I per últim, l'àrea social o d'acompanyament social, on donem el recolzament perquè les persones que ho denunciïn es sentin recolzades i trobin que alguna persona, en aquest cas col·lectiu, se l'escolti. Hem engegat una línia en aquest sentit, que són unes trobades d'activistes victimitzades on busquem la restauració de les víctimes.

4. Quin protocol seguim alhora de gestionar els casos que teniu?

El protocol és el següent. La persona arriba i fa una entrevista llarga de relat on explica tot el que li ha passat, nosaltres tenim un llistat d'indicadors que ens ajuden a decidir si estem tractant d'un cas de racisme. Aquesta decisió es pren en la reunió de grup. Valorem molt la perspectiva de la persona (Per què creus que és racisme? Per què has vingut aquí i no a un altre lloc?). Després d'aquesta primera entrevista, nosaltres realitzem una trobada conjunta de tot l'equip del SAID, dos advocades i un dotze persones de l'equip, és allà on valorem i fem la discussió si estem davant de casos de racisme. En cas que ho sigui, realitzem una proposta pel cas en qüestió (via judicial, mediació, anem a parlar amb l'empresa o administració, etc.), seguidament es fa la devolució a la víctima fent-li la proposta d'actuació a la qual s'ha arribat en l'assemblea. Finalment, és aquesta persona la que accepta o no accepta la proposta.

5. Des de S.O.S Racisme actueu envers casos de racisme. Tot i que sóc conscient que els casos de racisme manifest són els que ocupen el vostra dia a dia, com abordeu les formes més subtils de racisme? S'han elaborat projectes en aquest marc d'actuació? Algun exemple.

Com bé t'he comentat, és una línia que tenim pendent. Nosaltres intentem ser proactius mitjançant la sensibilització. Ara bé, al final el gruix important de casos acaben sent casos de denúncia per tant reactius i de racisme manifest.

Un exemple d'una intervenció per tractar el racisme més implícit o microracisme (malgrat a mi no m'agrada parlar de microracismes), va estar una activitat al carrer amb ulleres virtuals. Vam muntar una carpa, on la gent es posava les ulleres virtuals i es projectava un cas de racisme implícit. D'aquesta forma ens vam acostar a la ciutadania d'una forma més dinàmica i transversal. Aquesta activitat va tenir una bona rebuda i va ser exitosa. Les persones van poder observar en tercera persona els casos de racisme implícit i es van adonar de certes conductes que es tenen al dia a dia.

6. Consideres que el racisme latent és un problema que hauria de tenir una intervenció diferent al racisme manifest?

Des de la meua perspectiva, el racisme latent es combat mitjançant projectes i tallers de sensibilització i, sobretot, pedagogia. Aquesta sensibilització és més útil en edats joves que en edats grans, ja que en edats més avançades és més complicat canviar conductes. És per aquest motiu que, des de SOS Racisme apostem perquè aquests fets es comencin a treballar a nivell curricular per tal d'evitar problemes futurs.

7. S'ha incorporat la dinàmica de gestió del conflicte/ la cultura de la pau/la cultura de la mediació/la mirada de mediació com a eines per reduir el racisme a Catalunya?

Casos de mediació com a tal, s'havien intentat fer, però es va abandonar perquè no tenien èxit, ja que el paper que jugava SOS Racisme també era parcial (perquè representem a la víctima) i per tant, la gestió de les mediacions sempre eren poc fructificants. No tenien sentit. A Barcelona no ens ha funcionat, ara bé, a l'Hospitalet hi ha un servei de mediació que si que s'ha ocupat de casos de mediació i allà sembla que sí que hagi triomfat.

Potser el que si que hem intentat fer, arrel d'un assessorament pel que fa a les narratives que utilitzàvem, és que la nostra comunicació no fos tan agressiva. Hem canviat la manera de plantejar les coses. Si plantegem que les nostres narratives han de ser diferents, tot i seguir sent radicals, potser ens apropem a més gent. En aquest sentit sí que hem incorporat mètodes més propositius i en certa mesura, això que anomenes “mirada medidora” o “cultura de la pau”. Així doncs, intentem que les nostres crítiques siguin més propositives, sense deixar de buscar la radicalitat en la nostra narrativa.

8. Podríem trobar certes similituds entre la lluita racista i la lluita de gènere, en clau a lluites separades, malgrat saber que s'interseccionen. Si féssim l'exercici de separar-les trobem que des de la qüestió de gènere s'han trobat marcs conceptuals positius per construir nous conceptes (masclista vs feminista), en canvi, en qüestions de diversitat cultural no. Es necessita una reestructuració de marcs?

Des de la meua perspectiva no m'incomoda el fet de tractar l'antiracisme com a un mot “anti”, el que si que veig rellevant és dotar d'eines constructives aquest marc. Així doncs, deixar de ser una font destructiva per passar a ser un projecte sòlid i constructiu que ens identifiqui. Sense abandonar la idea que lluitem contra el racisme, però nodrint la nostra lluita d'altres categories positives.

ANNEX V

Avaluació de procés

PART 1: Valora del 0 al 5 les diferents qüestions realitzades de cada fase de la intervenció. Entenent que 0 és molt malament i 5 és molt bé.

-Adequació de l'activitat amb la temàtica

Fase 0	Fase 1	Fase 2	Fase 3	Fase 4	Fase 5	Fase 6

-Realització de la feina dels facilitadors

Fase 0	Fase 1	Fase 2	Fase 3	Fase 4	Fase 5	Fase 6

-Comprensió de les activitats

Fase 0	Fase 1	Fase 2	Fase 3	Fase 4	Fase 5	Fase 6

-Assoliment de coneixements

Fase 0	Fase 1	Fase 2	Fase 3	Fase 4	Fase 5	Fase 6

PART 2: Respon breument.

-Han estat útils les activitats? Quin impacte han tingut?

--

-La distribució en grups t'ha semblat adequada? Per què?

-Podries destacar alguna activitat? Digues quina i explica el perquè.

-Què consideres que podríem millorar de cada fase? Digues els punts forts i els punts dèbils.

Fase 0 →

Fase 1 →

Fase 2 →

Fase 3 →

Fase 4 →

Fase 5 →

Fase 6 →

-Tens alguna suggerència o apreciació per millorar la intervenció?